

практики. Виделяється потенціал локальних тематических блоків предметів психолого- педагогического цикла, направлений на раскрытие различных подходов к содержанию и значению профессиональной позиции в структуре профессионализма учителя.

Ключевые слова: гражданская позиция учителя, профессиональная подготовка, современные образовательные тенденции.

Minenko G., Litovka O. Features of Forming Future Teacher Civil Positions in the Professional Courses in Pedagogical College

Article urgency of forming the future teacher civil positions in the professional courses in Pedagogical College in the integration of Ukraine into the European educational space. Attention is focused on the features of student-centered educational paradigm and the Bologna process, as the main educational orientations present. Characterized the impact of professional training Pedagogical College at position future specialist. Studying the content of programs profiling the major academic disciplines and programs of various kinds of pedagogical practices in order to identify aspects that can positively influence the formation of civil positions future teachers. Singled out the potential of local clusters of items psycho-pedagogical cycle aimed at disclosure of various approaches to the content and meaning of professional positions in the structure of the future teacher professionalism.

In the article the modern condition of scientific validity of concept „a civil position“ of future teachers as a system of teacher’s relation to the state, to society that defines his behaviour, lifestyle and style of activity is characterised; necessity of creation of pedagogical conditions of formation of future teachers’ professional position in the course of special training in pedagogical college is proved.

Key words: future teacher civil position, professional training, modern educational trends.

Стаття надійшла до редакції 22.08.2016 р.

Прийнято до друку 30.09.2016 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Савченко С. В.

УДК 371.13:796:37.035.6

О. В. Отравенко

**НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНА СПРЯМОВАНІСТЬ
ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ**

Модернізація змісту освіти у сучасних умовах потребує вирішення пріоритетних завдань вищої школи на забезпечення потреб держави у

висококваліфікованих кадрах, активний пошук шляхів удосконалення підготовки фахівців, про що зазначено в законах України «Про вищу освіту», «Про освіту», інших нормативних документах. Особливим є розгляд професійної підготовки майбутніх фахівців, що функціонує з метою задоволення потреб професійного зростання в умовах зміни спрямованості професійної діяльності особистості.

У сучасних реаліях нашої держави дуже гостро постало питання патріотизму, на це особливо вплинула політична ситуація в Україні, яка в даний час є нестабільною. Патріотизм – це стан душі, який виражається в небайдужості до долі України, в здатності співпереживати, відчувати біль і радість від того, що відбувається в країні. Адже патріотизм завжди посідав важливе місце в системі цінностей української держави, проте варто звернути увагу на його місце в системі цінностей професійної підготовки майбутніх фахівців, оскільки саме національна самосвідомість є однією із головних складових патріотизму. Національний характер виховання полягає у формуванні в молодій людини, незалежно від її етнічної приналежності, почуття громадянина України, національної свідомості на основі загальнолюдських цінностей, відродження духовного потенціалу нації.

Наразі концептуальні засади національно-патріотичного виховання молодого покоління ґрунтуються на положеннях Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки, затвердженої Указом Президента України 13 жовтня 2015 року № 580/2015 [7].

Щодо наукового підґрунтя заявленої теми, то сучасні підходи до визначення понять «нація», «патріотизм» знаходимо в українському педагогічному словнику, роботах таких дослідників, як О. Жаровська, О. Караман та ін. [3; 4; 5].

Деякі аспекти професійної підготовки фахівців розглядали С. Беляєв (2014), В. Данилевич (2012), О. Ключко, (2014), Ю. Ляной (2013), Н. Степаненченко (2014), Р. Сущенко (2014), С. Табінська (2012), О. Тимошенко (2008), Т. Тищенко (2013) та інші.

Теоретичні засади патріотизму закладено у дослідженнях українських вчених, психологів та педагогів І. Беха, Т. Кравченко, К. Чорної, А. Цьося, О. Хорламової та ін. [1; 6; 8]. У своїх працях значне місце вони приділяють українській національній ідеї, духовності, демократичним засадам навчання і виховання, гуманістичним цінностям.

Мета дослідження – модернізація навчально-виховного процесу майбутніх учителів фізичної культури на основі національних традицій, формування патріотизму студентів у процесі професійної підготовки.

Гіпотеза дослідження – процес професійної підготовки щодо формування патріотизму студентів буде ефективнішим за наявності таких педагогічних умов:

- перехід до інноваційної системи освіти, що була б спрямована на розширення змісту підготовки майбутніх фахівців, поглиблення

практичної орієнтованості їх знань, сприяла б формуванню конкретних компетенцій, необхідних в реальних умовах практики життя.

- зміст навчально-виховного процесу спрямувати на прилучення студентів до духовних цінностей українського народу, використовуючи сучасні методи національного виховання та традиції етнопедagogіки;

- забезпечити цілеспрямований і систематичний вплив засобів фізичної культури на формування інтелектуального, емоційно-ціннісного, патріотичного компонентів громадянської самосвідомості студентів;

- постійно поглиблювати у студентів інтерес до традицій, звичаїв, духовних надбань українського народу.

У Концепції національно-патріотичного виховання молоді зазначено, що ідеалом виховання в сучасних умовах виступає різнобічно та гармонійно розвинений національно свідомий, високоосвічений, життєво компетентний громадянин, здатний до саморозвитку та самовдосконалення [6]. Тому головною домінантою навчання і виховання майбутніх фахівців є формування у студентів ціннісного ставлення до навколишньої дійсності та самого себе, активної та моральної життєвої позиції.

З метою формування культури міжетнічних стосунків молодого покоління необхідне органічне поєднання системи принципів національно-патріотичного виховання в цілісну систему, що забезпечує досягнення відповідних результатів – міцно і органічно засвоєних загальнолюдських і українських національних цінностей. Серед цих принципів виділяємо [2; 7]:

- принцип національної спрямованості, який передбачає формування у молоді національної свідомості, любові до України, свого народу, шанобливого ставлення до його культури, здатності до збереження своєї національної ідентичності;

- принцип культуровідповідності, за яким виховання виступає як культуротворчий процес, спрямований на формування базової культури особистості, базуючись на набутому морально-етичному досвіді людства;

- принцип гуманізації навчально-виховного процесу, що зосереджує увагу на особистості як вищій цінності;

- принцип суб'єкт-суб'єктної взаємодії, за яким учасники процесу виступають рівноправними партнерами у процесі спілкування, беруть до уваги точку зору один одного, визнають право на її відмінність від власної, узгоджують свої позиції;

- принцип цілісності означає, що педагогічний процес організовується як системний, спрямований на гармонійний розвиток особистості, формування в неї цілісної картини світу, передбачає забезпечення наступності напрямів та етапів навчально-виховної роботи;

- акмеологічний принцип вимагає орієнтації навчально-виховного процесу на вищі морально-духовні досягнення і потенційні можливості особистості, створення умов для досягнення нею життєвого успіху, розвиток індивідуальних здібностей;

- принцип особистісної орієнтації означає, що загальні закони психологічного, духовного та фізичного розвитку проявляються у кожній людині своєрідно і неповторно;

- принцип життєвої творчої самодіяльності передбачає становлення особистості як творця свого життя, який здатен приймати особисті рішення, і нести за них відповідальність, повноцінно жити і активно діяти, постійно самовдосконалюватися, адекватно і гнучко реагувати на соціальні зміни;

- принцип толерантності передбачає інтегрованість української культури в європейський та світовий простір, формування у студентів відкритості, толерантного ставлення до національних цінностей, до культури, мистецтва, вірувань інших народів, здатності сприймати українську культуру, як невід'ємну частину загальнолюдської.

Нація – це політична спільнота громадян певної держави (політична нація, нація-держава), сукупність політично суб'єктивних громадян, що здійснюють колективні національні інтереси через механізм власної політичної організації – національної держави. Нація визначається як джерело державної влади та носій державного суверенітету. Вона об'єднує всіх громадян незалежно від їх етнічного та соціального походження, культурно-мовних та інших особливостей тощо [3; 4].

Патріотизм у найбільш вживаному значенні – це моральний і політичний принцип, соціальне почуття, змістом якого є любов до Батьківщини і готовність підпорядкувати його інтересам свої приватні інтереси. Патріотизм припускає гордість за досягнення і культуру своєї Батьківщини, бажання зберігати її характер і культурні особливості та ідентифікація себе (особливе емоційне переживання своєї приналежності до країни і своєму громадянству, мови, традицій) з іншими членами народу, готовність захищати інтереси свого народу та Батьківщини, її суверенітет і незалежність [1; 2].

Національно-патріотичне виховання молоді – це процес цілеспрямованого систематичного формування почуття патріотизму, національної гідності, духовної та психологічної готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку щодо захисту суверенітету, територіальної цілісності держави.

Аналіз науково-методичної літератури, події останніх місяців дають підстави стверджувати, що переважна більшість громадян України, серед яких є і молодь, виявили високу патріотичну свідомість та міцну громадянську позицію [1–6]. Це є свідченням системної навчально-виховної роботи вищих навчальних закладів, професійної підготовки майбутніх фахівців. Серед студентської молоді з кожним роком збільшується кількість добровольців, які готові захищати свій народ,

свою батьківщину. Тому одним із найважливіших завдань кураторів груп є продовження роботи з формування у молодого покоління громадянських якостей, розуміння приналежності до українського народу, формування почуття патріотизму. Адже, діалектична єдність трьох компонентів патріотизму – знання – переживання – вчинки – і визначає глибину цього почуття.

Професійна підготовка майбутніх фахівців повинна бути наскрізно пронизана патріотичним духом, органічно поєднувати національне, громадянське, моральне, духовне, родинно-сімейне, естетичне, правове, екологічне, фізичне, трудове виховання, базуватися на національній історії, знанні та відстоюванні своїх прав, виконанні конституційних і громадянських обов'язків, відповідальності за власне майбутнє, добробут та долю країни за допомогою міждисциплінарного напрямку.

Міждисциплінарний напрямок фахової підготовки (встановлення інтеграційних зв'язків між різними навчальними дисциплінами, формування цілісних уявлень про людську особистість і процесі її розвитку; вироблення у майбутніх вчителів фізичної культури умінь аналізувати проблемні педагогічні ситуації на практичних заняттях з теорії і методики фізичного виховання, розглядати і оцінювати прийняті рішення з позицій різних наук про людину; розвиток у студентів здатності обґрунтовувати вибір рішення в психолого-педагогічному, духовно-етичному контекстах).

Навчально-виховний процес варто насичувати такою творчою діяльністю, яка б сприяла повному задоволенню і розвитку пізнавальних можливостей молодих людей, тобто він повинен передбачати органічне поєднання професійної діяльності і творчого потенціалу педагога. Варто впроваджувати інтерактивні методи навчання «Мозковий штурм», «Інформативні хвилинки» з нагоди пам'ятних дат з життя і творчості видатних українців, розв'язання педагогічних ситуацій тощо.

Організація науково-педагогічної, навчально-пізнавальної діяльності, особливо якщо це стосується формування національної самосвідомості, у вищих навчальних закладах потребує постійного вдосконалення, пошуку і приведення в дію нових форм впливу на самосвідомість студентів. Випускники вишів мають бути творчими, духовно багатими із демократичним світобаченням, здатними примножити історичні надбання українського народу і його внесок у розвиток світової цивілізації. Тому одним із провідних завдань вищої освіти є формування національної самосвідомості серед студентської молоді.

Освітню і виховну діяльність викладачі здійснюють у таких напрямках:

- через навчальні заняття (лекції, практичні та семінарські заняття);
- науково-дослідну роботу студентів;
- спортивні та виховні заходи;
- самостійну роботу студентів.

Викладачі інституту фізичного виховання і спорту на лекційних та практичних заняттях надають перевагу активним формам роботи, що передбачають творчу діяльність, набуття студентською молоддю передового педагогічного досвіду; сприяють формуванню національної свідомості, критичного мислення, ініціативності, відповідальності за свої дії та вчинки; пошуковій, дослідницькій та проектній діяльності.

Відповідно, викладачі здатні на професійному рівні забезпечити диференціацію та індивідуалізацію виховного впливу лекційного матеріалу, кураторських годин, спортивних та виховних заходів; наукові роботи мають бути наповнені громадянсько-патріотичним змістом, стверджувати ідею спільності інтересів та взаємоповаги усіх громадян України, підтримувати прагнення кожної особистості до духовного, інтелектуального, творчого та фізичного розвитку задля розквіту держави в цілому.

Так, в інституті фізичного виховання і спорту ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» постійно проходять Години мужності, зустрічі з учасниками бойових дій, відзначаються національні свята і пам'ятні дати, зокрема День захисника України, День Гідності і Свободи, День Збройних Сил України, День Соборності України тощо. Адже, вихованню сучасного громадянина-патріота Української держави, підготовці молоді до виконання ролі активних громадян, формуванню громадянських навичок і цінностей, необхідних для ефективної участі у житті громади, сприяють виховні та кураторські години: «Я – Українець!», «Я – патріот!», «Україна – суверенна, незалежна, демократична держава!», проведення флеш-мобів, акцій «Вишиванка», «Ми за мир!» та ін.

Майбутні учителі фізичної культури активно займаються науково-пошуковою діяльністю: пишуть наукові статті, захищають курсові та магістерські роботи за національно-патріотичною тематикою, приймають активну участь у науково-практичних семінарах та конференціях.

Результатом цього у 2016-2017 навчальному році збільшився контингент студентів учасників бойових дій на 7%.

У ході експериментального дослідження ми провели анкетування студентів 1-3 курсів, щодо національно-патріотичної спрямованості професійної підготовки майбутніх фахівців інституту фізичного виховання і спорту. За результатами анкетування було виявлено наступні результати. На запитання: «З яких джерел ви берете необхідну інформацію про патріотичні заходи?» було дано відповіді: із засобів масової інформації – 28,4%, від викладачів – 23,9%, від батьків – 18,8%, від інших дорослих – 15,2%, від друзів – 9,4%, інше – 4,3%.

На питання «У якому вигляді ви хотіли б отримати інформацію про патріотизм?» було дано відповіді: національно-патріотичні заходи – 47,4%, засоби масової інформації, Інтернет – 42,2%, ніяких – 2,6%, інше – 7,8%.

На питання «Що стимулює Вас до патріотичних заходів?» 17,2% респондентів визначили гордість за країну, 49,3% – небайдужість до долі країни, 18,7% – бажання стати справжнім патріотом, 8,2% – поради друзів, інше – 6,6%.

Таким чином, важливо, щоб студенти незалежно від їх національності та регіону проживання ідентифікували себе з Україною, прагнули жити в Україні; розуміли необхідність дотримання конституційних і правових норм, володіння державною мовою; відчували власну причетність до майбутньої долі рідного краю як невід’ємної складової єдиної країни.

Висновки.

1. На основі аналізу науково-методичної літератури ми з’ясували, що професійна підготовка майбутніх фахівців повинна бути наскрізно пронизана патріотичним духом, органічно поєднувати національне, громадянське, моральне, духовне, родинно-сімейне, естетичне, правове, екологічне, фізичне, трудове виховання, базуватися на національній історії, знанні та відстоюванні своїх прав, виконанні конституційних і громадянських обов’язків, відповідальності за власне майбутнє, добробут та долю країни за допомогою міждисциплінарного напрямку.

2. Майбутні вчителі фізичної культури мають бути творчими, духовно багатими із демократичним світобаченням, здатними примножити історичні надбання українського народу і його внесок у розвиток світової цивілізації.

Отримані результати дають підставу вважати, що теоретичне опрацювання і практичне втілення в життя основних положень даної роботи сприятиме удосконаленню професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури у вищих навчальних закладах і формуванню у молодого покоління почуття справжнього громадянина, патріота своєї країни.

Подальші дослідження необхідно спрямувати на вивчення інших проблем удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури.

Список використаної літератури

1. Бех І. Д. Програма українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді / І. Д. Бех, К. І. Чорна. – К., 2014. – 29 с.
2. Виховання патріотизму: Український і закордонний досвід на сайті «Україніка» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukraine.ck.ua/index.php>.
3. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – К. : «Либідь», 1997. – С. 347.
4. Жаровська О. П. Національна свідомість як складова патріотичного виховання студентів педагогічних університетів / О. П. Жаровська / Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : зб. наук. праць. – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. – Вип. 18, кн. 1. – С. 233 – 242.
5. Караман О. Л. Національно-патріотичне виховання дітей і

молоді в різних інститутах соціалізації / О. Л. Караман / Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка № 7 (296), 2015 – 219-234. **6. Концепція національно-патріотичного виховання.** Наказ Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту, Міністерства освіти і науки України, Міністерства оборони України, Міністерства культури і туризму України 27.10.2009 № 3754/981/538/49. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osvita.ua/legislation/other/5397>. **7. Про Стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки.** Указ Президента України від 13 жовтня 2015 року № 580/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/5802015-19494>. **8. Хорламова О. Л.** Виховання у дітей в сім'ї патріотизму як життєвої цінності / О. Л. Хорламова, Т. В. Кравченко // Виховання патріотизму у дітей та молоді в сучасних соціально-економічних умовах : матер. звітної наук.-практич. конф. – К., 1999. – С. 34–37.

Отравенко О. В. Національно-патріотична спрямованість професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури

У статті основна увага приділяється модернізації навчально-виховного процесу майбутніх учителів фізичної культури на основі національних традицій, вихованню почуття патріотизму студентів у процесі професійної підготовки.

Розкрито сутність термінів «нація», «духовність», «патріотизм»; «професійна підготовка»; визначено та систематизовано принципи національно-патріотичного виховання, як механізму формування національної свідомості в студентів у процесі професійної підготовки.

Визначено, що професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури повинна бути пронизана духом патріотизму на основі національних традицій та принципів.

Проведено анкетування студентів 1-3 курсів, щодо національно-патріотичної спрямованості професійної підготовки майбутніх фахівців інституту фізичного виховання і спорту Державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка».

Ключові слова: модернізація, принципи, професійна підготовка, нація, патріотизм, духовність, майбутні учителі фізичної культури.

Отравенко Е. В. Национально-патриотическая направленность профессиональной подготовки будущих учителей физической культуры

В статье основное внимание уделяется модернизации учебно-воспитательного процесса будущих учителей физической культуры на основе национальных традиций, воспитания чувства патриотизма студентов в процессе профессиональной подготовки. Раскрыта сущность терминов «нация», «духовность», «патриотизм», «профессиональная подготовка»; определено и систематизировано принципы национально-патриотического воспитания, как механизмы формирования

национальной сознательности у студентов в процессе профессиональной подготовки. Определено, что профессиональная подготовка будущих учителей физической культуры должна быть пронизана духом патриотизма на основе национальных традиций и принципов.

Проведено анкетирование студентов 1-3 курсов по национально-патриотической направленности профессиональной подготовки будущих специалистов института физического воспитания и спорта Государственного учреждения «Луганский национальный университет имени Тараса Шевченко».

Ключевые слова: модернизация, принципы, профессиональная подготовка, нация, патриотизм, духовность, будущие учителя физической культуры.

Otravenko Ye. National and Patriotic Effect of Professional Training in Future Physical Culture Teachers

The article pays special attention to modernization of academic and educational process of future physical culture teachers based on the national traditions, the development of the sense of nationalism in students in the process of professional training. The work reveals the subject matter of the terms such as “nation”, “spirituality”, “nationalism”, “professional training” as well as defines and systematizes the principles of national and patriotic upbringing being a part of formation mechanisms of national consciousness in students in the process of professional training.

The article has determined that professional training of future physical culture teachers should be penetrated by the spirit of nationalism on the basis of the national heritages and principles.

National education pattern is based on the formation of the sense of the citizen of Ukraine in the young person on the basis of universal values and revival of the national spiritual potential.

We conducted a questionnaire survey among first to third year students on the national and patriotic effect of the professional training in future specialists of the Institute of Physical Education and Sports of State Institution “Luhansk Taras Shevchenko National University”.

Key words: modernization, principles, professional training, nation, nationalism, spirituality, future teachers of physical culture.

Стаття надійшла до редакції 30.08.2016 р.

Прийнято до друку 30.09.2016 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Савченко С. В.